

Anteckningar om svenska skalbaggar. XII.

Av

THURE PALM.

Loricera pilicornis F. — Nb: Ö. Kalix sn den 23/8 1956 puppor och nykläckta imagines i granurskog under mossa och löst sittande bark på gamla vindfällan.

Amara nigricornis Thoms. — Nya fynd¹ 1956 bekräfta, att arten tillhör det högboreala barrskogsområdet. Jag fann den då i början av juni dels på en grusig sjöstrand långt från bebyggelse i trakten av Soppero i Torne Lpm (1 ex.), dels på ett bränt bygge 550 m. ö. h. en mil söder om Arvidsjaur i Pite Lpm (6 ex.). På den senare lokalen levde den tillsammans med *Amara lunicollis* Schiö. och *erratica* Dft, *Pterostichus adstrictus* Eschz, *Byrrhus fasciatus* Forst. och *arietinus* Steff. samt larver av *Corymbites melancholicus* F. och *costalis* Payk. under stenar på gräsmark. Jorden var mosand med inblandning av lera och skarpkantigt grus (morän).

Två av *nigricornis*-ex. från Arvidsjaur passa väl in på beskrivningen i Svensk Insektfauna, medan de fyra övriga avvika mer eller mindre från densamma och i utseende närma sig *lunicollis*. Jag blev därför tveksam vid bestämningen och tänkte mig möjligheten att ha påträffat övergångsformer mellan de kanske ej säkert artskilda *nigricornis* och *lunicollis*. Professor C. H. Lindroth, som varit vänlig granska exemplaren, meddelar emellertid, att intet tvivel råder om bådas artberättigande men att *nigricornis* varierar något mera än det av honom först undersökta, begränsade materialet av denna art gav anledning tro. För att åtskilja mindre typiska ex. av *nigricornis* och *lunicollis* får man ej nöja sig med att jämföra blott någon enstaka karaktär; det blir summan av samtliga enligt Svensk Insektfauna eller den utförligare redogörelsen i Ent. Tidskr. 1945, s. 43–47, som avgör bestämningen, även om ej alla karaktärer äro lika väl utpräglade.

Agonum (Platynus) Krynickii Sperk. — I början av september 1956 iakttog jag i Halltorps hage på Öland massförekomst av arten, som förekom under den lösa barken av avenboksstubbar och framför allt under lossnande bark på savande almar, ofta högt upp på stammarna. Hundratals exemplar hade tagit sin tillflykt under almbarken vid savflödet, möjligen ditlockade av de där talrika dipter-larverna.

¹ Jfr Ent. Tidskr. 1956, s. 56.

Agonum quadripunctatum De G. — Arten var i mitten av augusti 1956 ej ovanlig på brända hyggen i Arvidsjaur's sn (Pite Lpm), där den uppehöll sig under löst sittande, kolad bark på kvarlämnade småstammar av björk, al och gran, huvudsakligen på rotbenen eller vid basen av stammarna. De flesta exemplaren voro nykläckta, vilket bestyrker Lindroths (Die fennosk. Carabidae I, 1945, s. 87) förmodan, att *quadripunctatum* fortplantar sig på våren och övervintrar som imago.

Hydnobius spinipes Gyll. — *Hydnobius*- och *Liodes*-arternas biologi är ännu ofullständigt känd. De flesta arterna antagas leva underjordiskt av svampmycelium, men rätt få iakttagelser föreligga därom. I Ent. Tidskr. 1946, s. 11, har jag omtalat en massförekomst av *Liodes parvula* Sahlb. på fiskåtel, som hade lagts ut på mossbädd i en bäckdal vid Grönsinka (Gstr). Då jag nu också funnit *Hydnobius spinipes* Gyll., visserligen fåtalig, på liknande sätt den 23/8 1956 i Nb: Ö. Kalix, förtjänar kanske även denna observation att räddas undan glömskan. Lockbetet (fiskrester) hade placerats på underlag av mossor i granurskog nära en bäck.

Bryocharis cingulata Mannh. — Några puppor påträffades i Arvidsjaur's och Ö. Kalix socknar den 17/8 resp. 23/8 1956 under den lösa, mossklädda barken på granvindfällan å försumpad skogsmark och kläcktes de första dagarna i september. Pupporna äro vita, krumböjda, försedda med långa borst på halssköld och kroppssidor, mycket rörliga och i motsats till andra staphylinid-puppor (t. ex. av släktet *Quedius*) ej kitiniserade. Härigenom påminna de rätt mycket om medelstora carabid-puppor.

Gnypeta. — Av sällsynta *Gnypeta*-arter fann jag 1956 *rubrior* Tottenh. på lerslam vid Torup i Skåne 14/5 och *Sellmani* Brund. dels vid Soppero i Torne Lpm 10/6, dels i Arvidsjaur, Pite Lpm, 3/6 vid den översvämmade myr, som beskrivits i Ent. Tidskr. 1956, s. 49-55.

Schistoglossa drusilloides J. Sahlb. — Torne Lpm: Soppero 10/6 1956 1 ♂ i drifstrand av löv och gräsrester vid en vik av Lainio älv, där stranden utgjordes av odlad mossjord med videbuskar växande närmast vattnet. Blott ett svenskt ex. av arten är tidigare känt från Pälkem i Lule Lpm (Ent. Tidskr. 1945, s. 33).

Amischa Sarsi Munst., av vilken art det första svenska exemplaret tagits vid Strömsholm (Ent. Tidskr. 1955, s. 134), är nu också påträffad i Mälardalens Upplandsdel, där jag den 20/4 1956 i Östergarns sn sållade fram 1 ♂ (och flera ♀♀ av möjligen samma art) ur vissnat gräs i en solig lövskogsbacke.

Atheta (Paranopteta) inhabilis Kr. — Två svenska ex. äro förut kända från Malå i Lycksele Lpm (Ent. Tidskr. 1950, s. 125). I mitten av augusti 1956 tog jag på olika platser i Arvidsjaur's socken 11 nya ex. av arten under barken av år 1954 och 1955 till döds brända björkar, som stodo fritt på hyggena. Barken var jämförelsevis tunn, slät och obrusten, på utsidan kolad och invändigt fläckvis klädd av

svampen *Trichoderma lignorum*. I biocönosen dominerade *Atheta arcana* Er. och *aequata* Er., *Phloeodroma concolor* Kr., *Phloeonomus lapponicus* Zett., *Placusa atrata* Sahlb., *Laemophloeus muticus* F., *Cryptophagus corticinus* Thoms. och *Corticaria linearis* Payk. *Atheta inhabilis* är säkert ej bunden till *Scolytus* eller andra barkborrar, som här saknades.

Atheta (Dimetrota) subplana J. Sahlb. — I min samling har jag bland *Atheta islandica* Kr. rätt länge haft stående ett med ? märkt ♀-ex. Det togs den 28/6 1947 i driftrand på sanden vid Abiskojoekks utlopp i Torneträsk. En nu gjord dissektion av exemplaret visar, att det med hänsyn till receptaculum, formen på 6. sterniten m. m. är en ♀ av *subplana*, som i vårt land hittills endast är funnen i Abisko-området. Genom märkvärdigt stora olikheter mellan könen, så betydande att man kunde tro sig ha med två skilda arter att göra, intar *subplana* en särställning inom släktet *Atheta*. Samhörigheten mellan könen har för ej länge sedan klarlagts av Brundin (Die palaearkt. Arten der *Atheta*-Unterg. *Dimetrota*. Ark. f. Zool. Bd 5 nr 7, 1953, s. 415-417).

Atheta (Dimetrota) lapponica J. Sahlb. (*Sjöbergi* G. Benick). — Arten förekom den 23/8 1956 på fiskätel, som lagts ut på mossbädd i granurskog i Nb: Ö. Kalix sn, ca 200 m. ö. h. Tidigare mig veterligt i Sverige blott känd från Dlr (Hamra) och Vrml.

Calodera lapponica J. Sahlb. — Översvämningen vid den skogsmyr i Arvidsjauras sn, som beskrivits i Ent. Tidskr. 1956, s. 49-55, upprepades i mindre skala 1956. Där var då i början av juni *Calodera lapponica* allmän och en av de dominerande arterna. Ett gynnsamt år tycktes arten också ha vid Soppero i Torne Lpm, varest den likaledes uppträdde talrik i driftrand vid en översvämmad myr.

Corymbites costalis Payk. — I början av juni 1956 fann jag i Arvidsjaurstrakten halv vuxna larver av denna art på det hygge, som beskrivits under *Amara nigricornis* (jfr s. 41). De levde enstaka under stenar tillsammans med larver av *Corymbites melancholicus* F. och livnärde sig liksom dessa huvudsakligen av växtrötter, vilket fastställdes vid uppfödningförsök. Utvecklingen är minst 2-årig.

C. costalis-larven är av så karakteristiskt utseende, att tvekan om bestämningen ej kan råda. Den har avbildats och utförligt beskrivits av Saalas (Ann. Ent. Fenn. 1937, s. 65-73), som först antog arten vara *Orithales serraticornis* Payk. Misstaget rättades i samma tidskrifts årgång 1938, s. 53-55.

Larverna till *Corymbites costalis* och *bipustulatus* L. avvika så väsentligt från våra övriga *Corymbites*-larver och från varandra, *bipustulatus* också genom levnadssättet under trädbark (jfr Ent. Tidskr. 1954, s. 19), att det synes i högsta grad motiverat låta var och en av dessa arter bilda eget släkte. Även de fullbildade skalbaggarerna ha föga likhet med den vanliga *Corymbites*-typen.

Hypocoelus cariniceps Rtt. — Larver till denna art, förut okända, påträffades den 10/5 1956 i Halltorps hage på Öland i en murken aven-

Fig. 1. Bränd björkstam med blottad innerbark; på denna fläckar av svampen *Trichoderma lignorum* med larver av *Rhizophagus parvulus* Payk. och *Laemophloeus muticus* F. i mängd. Pite Lpm: Arvidsjaurs socken. 16/8 1956. — Foto: förf.

boksgren på marken. Veden var utvändigt vit och hård, i det inre, där larverna levde och grävde linsformiga gångar i längdriktningen, sönderfallande, rödaktig till färgen och något fuktig. De äro i likhet med andra eucnemid-larver och i motsats till de fullbildade skalbagarna oerhört tröga. Fyra larver konserverades, en femte förpuppades under sommaren och gav en fullbildad ♀ omkring den 15/7.

Dirrhagus pygmaeus F. — På föregående lokal hittades också larver av denna art i murkna hasselgrenar med rödaktig, fuktig rötved. Kläckta imagines visade sig i senare delen av juni.

Rhizophagus parvulus Payk. och *Laemophloeus muticus* F. — I mitten av augusti 1956 studerade jag en massförekomst av dessa båda arter i 6–8" grova björkar, som fällts i samband med bränning av ett stort hygge i Arvidsjaurs socken 550 m. ö. h. Träden hade slät, på utsidan kolad bark, som börjat spricka sönder och invändigt var klädd

Fig. 2. Ekstubbe med *Laemophloeus duplicatus* Waltl. på den under barken blottade vedytan. Smål: Strömserum. 4/5 1956. — Foto: förf.

av den grågröna, mögelliknande svampen *Trichoderma lignorum*. På svampytorna fullkomligt vimlade det av fullväxta *Rhizophagus*- och *Laemophloeus muticus*-larver; av den senare arten fanns också talrika nykläckta imagines och puppor mellan den tunna ytterbarken och den tjockare, ännu något fuktiga innerbarken. Några larvkolonier togs med hem tillika med barkstycken. I början av oktober kläcktes *Rhizophagus*-arten, som visade sig vara *parvulus*.

Utvecklingstiden för båda arterna hade räckt högst 1 år. Försök gjordes att utröna vad larverna levde av, men misslyckades. Talrika små gula fluglarver förekommo i barken, och möjligen utgjorde dessa deras föda. Även tidigare iakttagelser peka emellertid bestämt på att *Laemophloeus muticus* (liksom *L. monilis* F., jfr Ent. Tidskr. 1956, s. 29-39) på ett eller annat sätt är bunden till trädsvampar.

***Laemophloeus duplicatus* Waltl.** — Den 4/5 1956 påträffade jag vid Strömserum (4 mil norr om Kalmar) stubben efter en år 1954 eller

1955 vindfäld grov ek. Den stod i sydkanten av en backe med gammal lövskog, hade ännu frisk ved samt nätt och jämnt lossnande bark. När denna revs bort, sprang på den fuktiga och av solen värmda vedytan en liten *Laemophloeus*, som vid hemkomsten avslöjades som *duplicatus*. Ett 10-tal ex. insamlades. Skalbaggarna levde i sällskap med *Ditoma crenata* F. och *Cerylon*-arter. I stubben fanns i övrigt talrika larver av *Phymatodes testaceus* L. och *Dryocoetes villosus* F., ävensom exemplar av myran *Lasius brunneus* Latr. och en del vanligare insekter.

L. duplicatus är förut känd genom gamla fynd av Thomson och Ahlrot på Öland och ett nyare av Nyholm (Opusc. Ent. 1955, s. 96) i Långemåla, ej så långt från Strömserum. Intet synes tidigare ha publicerats om artens levnadssätt i Sverige. I Mellaneuropa uppges den företrädesvis leva under bokbark.

Henoticus serratus Gyll. — Även denna art hör till dem som gärna infinna sig på *Trichoderma lignorum* under barken av brända björkar. Ett 10-tal ex. insamlades på de hyggen i Arvidsjaur, som omtalats under *Atheta inhabilis* (jfr s. 42).

Corticaria Strandī Palm — På samma hygge återfann jag också under alldeles samma omständigheter som då de båda första exemplaren togos (Ent. Tidskr. 1949, s. 109-110), nämligen på *Trichoderma lignorum* under bränd björkbark, 3 ♂♂ och 1 ♀ av *Corticaria Strandī*. De förekommo i sällskap med de långt allmännare arterna *Corticaria linearis* Payk. och *Munsteri* A. Strand men voro även vid ytligt betraktande rätt lätta att skilja från dessa på den tillplattade formen och mycket djupa halssköldgropen. Enär arten beskrevs efter ett enda ♂-ex. (och ett ♀-ex.), var det av värde att genom undersökning av nya ♂♂ få bekräftelse på den särpräglade byggnaden hos aedeagus.

Ernobius nigrinus Sturm och *longicornis* Sturm — Om dessa båda trägnagare blott ett förelöpande meddelande, att de tillsammans och i antal kläckts ur de torkande skotten på småplantor av tall, som på Böda kronopark å norra Öland i maj 1956 hade satts ut som 1/1 (= 2-åriga plantor, som stått 1 år i såddsäng och 1 år omskolade). Marken utgjordes av godartad sand med ljung, lingon, gräs och örter. Vid utsättningen voro plantorna friska och utan fel, men angrepos under sommaren av *Hylaste opacus* Er. och i någon mån också av *Hylobius*. Trägnagarnas utveckling var 1-årig. Ingen av arterna är i Sverige förut känd som plantskadegörare. Fortsatta studier av deras eventuella skadlighet kommer att ske sommaren 1957. En tysk uppgift att *Ernobius longicornis* skulle vara kläckt ur grankottar förefaller tveivelaktig och beror sannolikt på förväxling med någon annan art.

Leptura sandoeensis Palm — Det har nu visat sig att denna art, i Sverige hittills endast tagen på Gotska Sandön, förekommer även i Polen. Prof. Stanislaw Kapuściński i Kraków skickade mig nyligen för kontroll 3 polska ex. (2 ♂♂, 1 ♀), som han själv bestämt till *sandoeensis*. Vid granskningen kunde jag bekräfta, att de i fråga om

genitalier, tinningar och andra detaljer helt överensstämma med den nybeskrivna arten.

Acalles echinatus Germ. — *Acalles*-arterna äro i vårt land sydliga och huvudsakligen funna i skogar och lundar med ädla lövträd. Överraskande var därför, att den 23/4 1956 hitta 1 ex. av *A. echinatus* på Grönsinka kronopark i Österfärnebo sn (Gstr), som tillhör nordliga barrskogsområdet, i en torrgran med *Polygraphus*, där det tagit plats i en barkspringa. Även i omgivningen växte uteslutande barrskog, här och var uppblandad med någon björk, al och sälg. Arten kan ej flyga.

Hylastes ater Payk. — En ny skånsk lokal (jfr Ent. Tidskr. 1955, s. 135) för denna art är de på sand planterade tallskogarna vid Vombsjön. Båda mina fynd av *Hylastes ater* har jag gjort i utpräglade sandområden.